

‘Ik ben in de verkeerde eeuw geboren’

Centralebankier Alan Greenspan
teleurgesteld in president Bush

Greenspan spreekt. Achttien jaar lang moest hij zich als machtigste man van de wereldeconomie zo voorzichtig mogelijk uitdrukken. Vandaag verschijnen wereldwijd zijn memoires en is het gedaan met zijn befaamde wollige taalgebruik. Alan Greenspan is kritisch over het oprukkende protectionisme, bezorgd over de vooruitzichten van de wereldeconomie. En over president Bush? „Ik ben diep bedroefd.”

Maarten Schinkel
Freek Staps

De zwartgelakte Steinway en de houten muziekstandaard met oranje kaarsen aan weerszijden in de woonkamer doen denken aan de loopbaan die Alan Greenspan evenzogoed had kunnen hebben: een anoniem bestaan in de blazersectie van een doorsnee bigband die door Amerika toert. De foto's op de vleugel vertellen het werkelijke levensverhaal van de 81-jarige Alan Greenspan met de oude George Bush, een zelfgemaakte foto van Bill Clinton, Greenspans vrouw schaterlachend, in omhelzing met Hillary aan boord van een vliegtuig.

Op zijn echtgenote Andrea Mitchell na is het bescheiden vrijstaande huis in een beboste buitenwijk van Washington leeg. Zij trekt zich terug als hij de trap komt aflopen, met om zich heen nog steeds het aura van ingetogen, bijna onvrijwillige macht dat hem sinds 1987 heeft omgeven. De zwarte pantalon hoog opgetrokken, een fors montuur op de neus. Tot vorig jaar was hij bijna achttien jaar lang voorzitter van de Amerikaanse centrale banken, en daarmee een van de machtigste mannen van de wereldeconomie. Tot vandaag gaf hij *on the record* nog nooit een interview, zijn publieke optredens bleven beperkt tot een zeldzame toespraak of een nauwgezet gevolgd, maar vaak onbegrijpelijk getuigenis in het Amerikaanse Congres.

Eén woord van Greenspan kon beurskoersen wereldwijd laten stijgen of dalen. Taal werd zijn trouwste metgezel bij het verhallen van zijn werkelijke gedachten en voornemens. Het kreeg zelfs een naam: 'Fed-speak', naar de Federal Reserve, de Amerikaanse centrale bank. Zo voegde hij een Congresslid eens toe: „Als u denkt te begrijpen wat ik zei, heb ik mij vermoedelijk verkeerd uitgedrukt.” De overlevering wil dat hij televisiejournaliste Mitchell driemaal ten huwelijk vroeg voordat zij begreep wat hij bedoelde. Deze verkeerde voorstelling van zaken zet hij bij dezen recht: het was vijf keer. „Ze heeft er zelfs nog twee gemist.”

Vanuit zijn witte fauteuil tilt Greenspan de bak met orchideeën van tafel. In de volgende anderhalf uur licht hij zijn vandaag gepubliceerde memoires, *The age of turbulence* (in Nederland verschenen als *Een turbulente tijd*) en economische voorspellingen toe, onderkoeld geestig en in soms verblijvend klare taal. Al zal hij toch nog, aangemoedigd door zijn begripvol knikkende gesprekspartners, zinnen uitspreken waarvan ontcijfering urenlang – en vergeefse – studie zal vergen. Hoe kwam deze bedachtzame, zacht sprekende cijferaar terecht in de verkiezingscampagne van Richard Nixon? Hoe kon hij de belangrijkste economie worden onder Gerald Ford? Waarom vroeg Ronald Reagan hem in 1987 'Fed'-voorzitter te worden – van welke functie hij vorig jaar, alom bewierookt, afscheid nam? „Door mijn rationaliteit. Doordat harde bewijzen, feiten en gevolgtrekkingen bepalen, of in ieder geval zouden moeten bepalen, waarin ik geloof. Dat is mijn doel, al weet ik niet of ik daar altijd in slaag. Maar over het algemeen volg ik die weg.”

Zijn we niet allemaal rationeel ingesteld?
„Jawel, heb mens heeft dat meegekregen. Maar sommigen passen het minder goed toe dan anderen.”

Als u zo rationeel afwegingen maakt, wat was dan uw moeilijkste beslissing ooit?
„De beslissing op mijn achtviende om de muziek vaarwel te zeggen, en te gaan studeren. Achteraf, en economisch gezien, was dat de beste keuze die ik ooit heb gemaakt. Ik was een redelijk goede amateurmuzikant. Maar professioneel gezien was ik vrij gemiddeld. Ik besefte heel goed dat er mensen om me heen kwamen die beter waren dan te streven. Ook al was dat een moeilijke keuze.

„Eigenlijk ben ik introvert. Dat lijkt in tegenpraak met het leven dat ik heb geleid. Maar ik ben meer technicus, hulpje, assistent. Ik verstrek analytische gegevens aan hen die beslissingen nemen. Pas toen ik voorzitter werd van de Raad van Economisch Adviseurs onder president Ford, moest ik – puur omdat dit bij de baan hoort – zelf keuzes maken. Dat was niet eenvoudig voor me. Ik bleef me ook altijd ongemakkelijk voelen, zelfs kort geleden nog, bij getuigenissen voor het Con-

gres. Ik weet dat ik het goed kán, ik weet hoe ik het moet dóén, maar ik heb er nooit plezier in gehad.”

Voelt u zich nu ongemakkelijk?
„Nee.” Hij lacht ongemakkelijk.

Specifieker: vindt u het vervelend om zo over uw leven te praten?

„Weet u, mijn uitgever stond erop dat ik in de eerste persoon zou schrijven. Alles wat ik hiervoor schreef, zelfs toespraken, schreef ik als toeschouwer. Als iemand die analytisch naar de materie keek. Als persoon wilde ik nooit deel uitmaken van het proces. De uitgever dwong me hier nu toe. Het kostte me een paar hoofdstukken om aan die manier van schrijven te wennen.”

Greenspan praat als een mathematicus. Hij reneert logisch, en antwoordt alsof elke vraag een wiskundige uitdaging is. Een antwoord begint bij hem met „ik heb een hypothese” of hij kondigt aan „even een aanname” te doen. „Daarna redeneer ik wel terug om het te bewijzen.”

U heeft samengewerkt met zes Amerikaanse presidenten. U weet hoe ze denken. Nu signaleert u onder politici een toenemende hang naar protectionisme.
„Protectionisme is een vorm van populisme. De oorzaak ervan ligt in de kern van het kapitalisme: de cruciale aanjager van rijkdom is concurrentie. En concurrentie is moeilijk voor velen, ze scheidt de goeden van de niet-zo-goeden. Mensen houden niet van de stress die daarbij hoort. Dat is jammer. Want de resultaten van kapitalisme zijn echt indrukwekkend, echt fantastisch.”

Voor een vrijmarktdenker zoals u moet dat protectionisme ontmoedigend zijn.

„Het kapitalisme kwam op in de beginjaren van de Verlichting, sindsdien zijn onze economische vrijheden buitengewoon toegenomen. Ik heb me altijd aangetrokken gevoeld tot het ruwe laissez faire van de negentiende eeuw. In de eerste helft van die eeuw hadden we een samenleving die nadien in vrijheid nooit meer zo dicht bij het ideaal van de klassieke economie is gekomen. Ik heb de afgelopen jaren vaak gedacht dat ik in de verkeerde eeuw geboren ben.”

Wat zou u zijn geweest als u een eeuw eerder was geboren?

„Waarschijnlijk geen econoom, want zo'n baan bestond toen nog niet.” Lachend: „Muzikant dan maar.”

Niet ingrijpen in de markt dus. Toch laakt u in uw boek de oplopende inkomensverschillen in de Verenigde Staten. Moet een vrijmarktdenker zich daar wel mee inlaten?

„Om welke maatschappij dan ook in stand te houden, heb je de steun nodig van de grootste groep bewoners. Ik geloof dat de markt de beste inkomensverdeling schept.

„Maar wanneer de inkomensverdeling te scheef wordt, dan volgen er wezenlijke spanningen en valt de steun van de bevolking voor de vrijmarktsamenleving weg. Als ik vast wil houden aan de vrijmarkteconomie, dan moet ik aanvaarden dat deze niet zo volmaakt is als ik zou willen. Is de grotendeels vrije samenleving in Amerika, Europa en andere delen van de wereld perfect? Nee. Maar het is veel beter dan helemaal niet. Ingrijpen in een te scheve inkomensverdeling is dus geen tegenstelling, het is een compromis.”

Naast uw kritiek op populistische politici heeft u ook kritiek op Bush.

„Ik ben niet kritisch, ik ben teleurgesteld. In de president, in zijn regering. Waarvan ik diep bedroefd ben geworden, en al helemaal als de liberale Republikein die ik ben, is dat we in 2001 een situatie hadden waarin de Republikeinen zowel het presidentschap, beide huizen in het Congres als een begrotingsoverschot hadden. Er is daarna iets gruwelijk verkeerd gegaan. De ploeg van Bush was alleen maar echt geïnteresseerd in machtsbehoud, niet in het uitvoeren van beleid. Als gevolg daarvan is het ze gelukt het begrotingsoverschot te laten omslaan in een tekort, en de politieke meerderheid te verliezen.”

Heeft u president Bush daarop aangesproken?

„Ik probeerde geen gesprekken met de president, met welke president dan ook, te voeren. Niet dat ze geen respect hadden voor de onafhankelijkheid van de centrale bank, maar het monetair beleid wilde ik aan mij houden. Ik maak me op termijn wel ongerust over de politieke druk op de bank. Ik heb gemengde gevoelens over de toekomst.

„Ik vind wel dat de president veel meer van zijn vetorecht gebruik had moeten maken om de bestedingsdrift van zijn eigen Congres aan banden te leggen. Hij had de breed gedeelde gedachten, door zijn vader zelf ontwikkeld, over het beperken van uitgaven moeten blijven aanhangen. Daarin ben ik teleurgesteld.”

De strijd om het komende presidentschap is in volle gang. Wat moet de nieuwe Amerikaanse president als eerste doen?

„Dat is een lastige. Om te beginnen hebben we allemaal geluk dat door de globalisering Amerikaanse politieke beslissingen grotendeels vervangen zijn door wereldwijde marktwerking. Behalve voor de nationale veiligheid maakt het nauwelijks uit wie de nieuwe president wordt. De wereld wordt bestuurd door marktkrachten.

„Een nieuwe president moet wel de financieringsproblemen oplossen van Medicare, het Amerikaanse ziektekostenstelsel voor ouderen. We hebben nog nooit zoveel mensen gehad die tegelijkertijd zo oud worden, en er dienen zich uitzonderlijke tekorten aan. Daarom moeten de uitkeringen worden verlaagd. In Europa wordt dat

overigens erger, want de demografische ontwikkeling is daar nog ongunstiger.”

In Nederland worstelen de regeringspartijen met het al dan niet versoepelen van de ontslagbescherming. Enig advies?

„Europa wordt aanzienlijk geremd door de ontslagbescherming. Het is moeilijk iemand aan te nemen, want als je daarmee een fout maakt, is dat heel duur. Dus je hebt een chronisch te hoog werkloosheidspercentage. In de VS ontslaan we mensen makkelijker dan in enig ander land. En ons werkloosheidspercentage behoort tot de laagste ter wereld. Je zou toch zeggen dat het elders ook moet gaan dagen.”

De financiële markten zijn al maandenlang in de ban van de hypotheekcrisis in de VS. Stevent de Amerikaanse economie op een recessie af?

„Uit mijn lange staat van dienst weet ik één ding: het voorspellen van veranderingen is extreem moeilijk. Laten we naar de hypotheekcrisis kijken. Dat was een *accident waiting to happen*, het moest wel gebeuren. Er is te veel risico genomen, en de geschiedenis oordeelt altijd wreed over economieën met langdurige periodes van lage risico-perceptie. Begin dit jaar zei ik dat de kans op een recessie één op drie is. Dat is waarschijnlijk nog steeds het geval.”

En dan gebruikt Greenspan een gevreesd woord dat hij als bankier nauwgezet heeft vermeden. Hij wees een *bubble*, een bel, in de woningmarkt als bankier van de hand, zei bij wijze van onderscheid dat er hoogstens sprake was van *froth*, wat schuim. Maar nu dan dit: „Het gevaar van de woningzeepbel en het uitspatten daarvan, is dat we een ongekende voorraad overkochte huizen hebben, vooral nieuwbouwhuizen. Dat drukt huizenprijzen flink naar beneden – een ernstig probleem. Als de huizenprijzen dalen, kunnen de consumentenuitgaven teruglopen. We zien nu al wat verzwakking in de Amerikaanse economie, maar het is te vroeg om definitief te zeggen dat er een recessie aankomt in de VS.”

En in Europa?
„Vergeet niet dat huizenprijzen in continentaal Europa nog steeds stijgen. Het is nog veel te vroeg om harde uitspraken te doen voor Europa. Dat soort voorspellingen is niet veel waard.”

Ook niet als ze van u komen?
„Juist niet als ze van mij komen.”

Sommige economen verwijten u dat uw eerdere renteverlagingen bij vorige crises hebben bijgedragen aan de huidige hypotheek- en kredietcrisis.

„Het fascineert me dus hoe wijdverbreid dat verwijt is. Het grootste probleem dat ik daarmee heb is dat je exact hetzelfde fenomeen van excessief stijgende huizenprijzen in dertig andere landen aantreft. Onze zeepbel was in geen geval de grootste ter wereld. Vanaf de lente van 2004 zijn we met de Federal Reserve de rentetarieven gaan verhogen – juist om de hypotheektarieven ook omhoog te krijgen en zo de druk op de woningmarkt te verlichten.

„Toen gebeurde er iets wat ik nog nooit gezien heb: de hypotheekrente werd niet hoger, maar daalde verder. Het duurde nog een jaar voordat die hypotheektarieven aantrokken. We hebben het dus wel geprobeerd, maar we hebben gefaald. Hoe belangrijk de Federal Reserve ook is voor de wereldeconomie, tegene de kracht van de vrije markt kunnen we niet op.”

Dit is het eerste deel van een tweeluik over Alan Greenspan. Morgen: een recensie van 'Een turbulente tijd'.

Alan Greenspan (Foto AP)

De machtigste man in de financiële wereld

Alan Greenspan, geboren in New York (1926), wilde aanvankelijk muzikant worden. Toen hij negentien was, door het land reisde met een band en het invullen van de belastingformulieren van de bandleden op zich had genomen, besefte hij dat hij nooit zou uitblinken op klarnet en saxofoon. Daarop begon hij een studie economie aan New York University. Van 1954 tot 1984 had hij zijn eigen consultancybureau op Wall Street. Townsend-Greenspan, onderbroken door een voorzitterschap van de Raad van Economisch Adviseurs onder de Amerikaanse president Gerald Ford. Ook was hij commissaris bij Amerikaanse concerns als Alcoa, JP Morgan en Mobil. Van 1987 tot vorig jaar was Greenspan president van de Federal Reserve. In die functie was hij ruim achttien jaar de machtigste man in de internationale financiële wereld. Ben Bernanke volgde hem op.

Een greep uit de economische gebeurtenissen op Greenspans pad: de beurscrisis van 1987 ('Zwarte Maandag'), het instorten van Aziatische economieën eind jaren negentig, de opkomst en neergang van de 'nieuwe economie' (internet), de recessie daarna en de aanslagen van september 2001.

Greenspan werkte als Fed-voorzitter met de presidenten Ronald Reagan, George Bush, Bill Clinton en George W. Bush. Hij is sinds 1997 getrouwd met tv-journaliste Andrea Mitchell.

Greenspan voor een Senaatscommissie in 1995, toen hij nog voorzitter van het bestuur van de Federal Reserve was. (Foto AP)

Analyseer Alan

Alan Greenspan staat bekend om zijn cryptische formuleringen. Decennialang hebben economen zich het hoofd gebroken over wat het verhaal achter zijn beweringen was. Tijdens het interview zei hij het volgende: „It is not yet settled, although I guess it should be by now, that human beings are not significantly more perfectable than we are.” Een typische Greenspan. Wat bedoelde hij precies? Mag de dubbele ontkenning eruit, of niet? Waarom had dit eigenlijk al „settled” moeten zijn? En wie zijn „we” eigenlijk? De uitdaging voor lezers is deze. Ontwar, binnen vijftig woorden, de verbale knoop en stuur de bevestigingen uiterlijk vrijdag 21 september naar economie@nrc.nl. Onder de inzenders worden drie exemplaren verloot van de Nederlandse vertaling van Greenspans boek.